

Handreiking voor begeleiders van financiële interventies met een gezinsperspectief *

Om ouders met beperkte basisvaardigheden te ondersteunen bij de ontwikkeling van de financiële geletterdheid van hun kinderen (10-14 jaar), is een duurzame interventie nodig die goed aansluit bij hun behoeften en mogelijkheden. Deze handreiking biedt begeleiders van financiële interventies concrete richtlijnen, gebaseerd op zorgvuldig ontworpen principes, zodat zij ouders effectief kunnen begeleiden in dit proces.

De ontwerpprincipes in *figuur 1* helpen bij het structureren van een interventie en richten zich op de vaardigheden en behoeften van ouders. *Figuur 2* bevat aanvullende richtlijnen voor de inhoudelijke invulling van de interventie, met aandacht voor hoe ouders financiële geletterdheid binnen het gezin kunnen stimuleren.

Deze ontwerpprincipes zijn bedoeld om een bestaande interventie te verrijken met de benodigde activiteiten of inhoud voor het organiseren van een duurzame interventie voor ouders met beperkte basisvaardigheden en/of Nederlandse taalvaardigheid. Ze dienen als inspiratie en zijn geen vaste voorschriften. Professionals worden aangemoedigd om flexibel met de richtlijnen om te gaan en ze af te stemmen op de specifieke situatie en wensen van ouders. Het belangrijkste is dat ouders zelf bepalen welke onderdelen van de interventie voor hen relevant zijn.

We sluiten deze handreiking af met de werkvorm *Geldpraat*, een praktisch hulpmiddel waarmee professionals ouders kunnen ondersteunen bij gesprekken over geld met hun kinderen.

* Deze bijlage is onderdeel van de eindrapportage: Een gezinsperspectief op financiële geletterdheid, uitgevoerd door Hogeschool van Amsterdam en ITTA UvA. Het onderzoek is mogelijk gemaakt door het Expertisepunt Basisvaardigheden. De volledige eindrapportage is te downloaden via de website van de HvA en ITTA UvA: Amagir, A. & Van den Brink, M. (2025) Een gezinsperspectief op financiële geletterdheid. Amsterdam: Hogeschool van Amsterdam & ITTA UvA.

Ontwerpprincipes gericht op het versterken van de vaardigheden van ouders

Ontwerpprincipe 1: Aandacht voor basisvaardigheden

- Versterk basisvaardigheden (taal, gecijferdheid en digitale vaardigheden) van ouders door functionele en authentieke taken te oefenen en uit te voeren, waarin de basisvaardigheden geïntegreerd ingezet moeten worden.
- Versterk de studievoordigheden van ouders, oftewel “leren leren.”
- Transfer naar de praktijk: Zorg dat het geleerde uit lessen direct toepasbaar is in het dagelijks leven van de ouders en hun gezin.

Ontwerpprincipe 2: Aandacht voor communicatievaardigheden van ouders

- Geef ouders informatie over communicatiestijlen die passen bij de ontwikkelings- en leeftijdsfase van het kind.
- Interactie modelleren: Laat zien hoe ouders een effectieve dialoog kunnen aangaan met hun kinderen over geld.

Ontwerpprincipe 3: Vormkenmerken van het aanbod en organisatorische overwegingen

- Doelgericht: Bepaal een duidelijke doelgroep en zorg ervoor dat inhoud relevant en toepasbaar is voor hen.
- Maak het aanbod niet eenmalig, maar zorg voor opvolging of een serie bijeenkomsten.
- Gebruik praktijkvoorbeelden en casussen om de ouders te betrekken.
- Gebruik de groepsdynamiek om tot leren te komen.
- Ervaringsgericht leren voor volwassenen: Bied mogelijkheden voor ouders om te leren door het opdoen van praktische en succesvolle ervaringen.

Ontwerpprincipe 4: Competenties en kenmerken van professionals

- Sluit aan en bouw voort op de aanwezige kennis en ervaring van ouders.
- Toon begrip voor stresserende factoren in het leven van de deelnemers die het leer- vermogen van ouders kunnen beïnvloeden.
- Sta open voor de perspectieven van deelnemers en betrek hen bij het vinden van hun eigen oplossingen of leerbehoeften.
- Zorg voor een open en veilige leeromgeving waarin ouders kunnen delen en leren, zonder dat zij veroordeeld worden.
- Wees je als begeleider ook bewust van je eigen opvattingen en houding ten opzichte van geld, zodat je weet welke boodschappen je overdraagt aan deelnemers van interventies en waarom.

Ontwerpprincipe 5: Relevante onderwerpen behandelen

- Kies onderwerpen die door de deelnemers zelf worden aangedragen en die relevant zijn voor de leeftijd van hun kinderen.
- Meer dan alleen inhoud: Besteed aandacht aan inzicht in eigen bewustzijn wat betreft de houding ten opzichte van leren, verandering en omgaan met geld.

Figuur 1: Ontwerpprincipes gericht op het versterken van de vaardigheden van ouders

Ontwerpprincipes gericht op de inhoudelijke invulling van de interventie

Ontwerpprincipe 1: Financiële socialisatie binnen het gezin

- Voorbeeldgedrag (impliciet leren): Ouders geven zelf het goede voorbeeld in financieel gedrag dat ze bij hun kinderen ook willen zien.
- Concreet en praktisch (expliciet leren): Ouders geven kinderen expliciete uitleg en concrete voorbeelden over hoe ze hun kinderen kunnen betrekken bij geldzaken.
- Ervaringsgericht leren: Ouders laten kinderen hun eigen ervaringen opdoen met geld, waarbij zowel duidelijke regels zijn als ook ruimte om fouten te maken en daarvan te leren.

Ontwerpprincipe 2: Open gesprek of dialoog met je kind

- Dialoog stimuleren: Moedig ouders aan om gesprekken aan te gaan waarin het kind zijn perspectief op geld mag delen, ook als dat perspectief verschilt van die van de ouder.
- Leefwereld begrijpen: Zorg dat ouders bewust zijn van de leefwereld en het perspectief van hun kind.
- Externe invloeden: Leer ouders aandacht te hebben voor de externe invloeden op het koopgedrag van hun kinderen, zoals de invloed van sociale media en leeftijdsgenoten.

Ontwerpprincipe 3: Financiële socialisatie door doelen te stellen

- Doelen stellen: Ouders helpen hun kinderen te leren financiële doelen te stellen en vooruit te kijken en bespreken daarbij het (gewoonte)gedrag dat nodig is om de doelen te behalen.
- Voorwaarden creëren: Ouders creëren de juiste voorwaarden voor hun kinderen om te oefenen met geld, waaronder de juiste begeleiding en het geloof dat ze het kunnen.
- Leeftijdsgerichte activiteiten: Ouders laten leerzame activiteiten rondom geld aansluiten op de ontwikkelingsfase en leeftijd van het kind en heeft daarbij oog voor de eigen wensen en gelddoelen die het kind heeft.

Ontwerpprincipe 4: Aandacht voor overtuigingen en houding ten opzichte van geld

- Reflectie: Stimuleer ouders om na te denken over hun eigen opvattingen over geld, bijvoorbeeld door te reflecteren op hun eigen ervaringen met geld, de rol van geld in hun jeugd en de rol van cultuur hierin.
- Gezinsgesprek: Help ouders om met hun kinderen te praten over de overtuigingen binnen het gezin over geld.

Figuur 2: Ontwerpprincipes gericht op de inhoudelijke invulling van de interventie

Werkvorm: Geldpraat – Samen leren over geld met je ouder

Geldpraat is een spel dat ouders thuis kunnen doen met hun kinderen tussen de 10 en 14 jaar en dat hen helpt om thuis in gesprek te gaan over geld met hun kinderen. Het spel biedt een praktische en laagdrempelige manier om gesprekken over geld te voeren, waarbij ouders en kinderen samen belangrijke financiële thema's bespreken. De gesprekskaarten zijn geschreven op A2-niveau (volgens het Raamwerk NT2), zodat ze begrijpelijk en toegankelijk zijn voor kinderen in de leeftijd van 10 – 14 en eventueel ook voor de meeste ouders die moeite hebben met schriftelijke vaardigheden en/of de Nederlandse taal. Door op het niveau van de kinderen te schrijven, bereiken we de ouders via de kinderen.

Geldpraat sluit aan bij de ontwerpprincipes die in deze handreiking zijn beschreven, zoals:

1 Ervaringsgericht leren:

Het spel moedigt ouders en kinderen aan om samen financiële activiteiten te ondernemen, zoals zakgeldbeheer of boodschappen doen, en helpt zo bij het ontwikkelen van praktische vaardigheden die direct toepasbaar zijn in het dagelijks leven.

2 Open dialoog:

Het spel stimuleert een open en veilige communicatie over geld. Door gesprekken te voeren over thema's zoals sociale druk en de invloed van sociale media, leren ouders en kinderen hun ideeën en overtuigingen over geld met elkaar te delen en te begrijpen.

3 Reflectie op cultuur en overtuigingen:

Ouders en kinderen krijgen de gelegenheid om na te denken over hun eigen geldscripts en hoe culturele waarden hun financiële opvoeding beïnvloeden. Dit helpt om een breder perspectief op financiële geletterdheid te ontwikkelen.

4 Basisvaardigheden ontwikkelen:

Het spel biedt concrete oefeningen die ouders en kinderen helpen hun financiële kennis en vaardigheden te vergroten, zoals het leren budgetteren, sparen en het stellen van financiële doelen.

Instructie voor het inzetten van het spel

Volg de onderstaande stappen om Geldpraat in te zetten:

Stap 1 Print de gesprekskaarten uit voor de ouders (zie bijlage 2).

Download en print de gesprekskaarten, zodat je de kaarten fysiek mee naar huis kan geven.

Stap 2 Leg het doel van het spel uit aan de ouders

Leg uit wat het doel van Geldpraat is en hoe ouders het thuis kunnen inzetten. Het doel is dat ouders geïnspireerd worden om op een speelse en toegankelijke manier financiële gesprekken te voeren met hun kinderen, waarbij ze gezamenlijk leren.

Stap 3 Leg de drie soorten kaarten uit

Er zijn drie typen kaarten in Geldpraat:

- **In Gesprek:** Deze kaarten moedigen ouders en kinderen aan om met elkaar te praten over hun opvattingen en ideeën over geld. Dit helpt hen om elkaar beter te begrijpen en nieuwe perspectieven te ontdekken.
- **Geef Advies:** Deze kaarten bevatten verhalen waarin mensen een financiële vraag hebben. Ouders en kinderen bespreken samen welk advies zij zouden geven en oefenen met het vinden van oplossingen voor geldproblemen.
- **Geld-Challenges:** De kaarten bevatten praktische doe-opdrachten ('challenges'), zoals sparen voor een bepaald doel of het maken van een budget. Dit helpt ouders en kinderen bij het ontwikkelen van financiële vaardigheden, zoals het plannen van uitgaven en het begrijpen van financiële keuzes.

Stap 4 Gebruik de kaarten samen met de kinderen

Kan de ouder de kaarten niet lezen? Moedig ouders aan om hun kinderen te laten voorlezen of om samen met het kind de kaart (digitaal) proberen te vertalen. Dit maakt het spel interactief en betreft de kinderen actief bij het gesprek. Ouders en kinderen bespreken samen de scenario's op de kaarten. Het is belangrijk dat het gesprek open en zonder oordeel plaatsvindt.

Stap 5 Tips voor een goede ervaring

- **Luisteren en vragen stellen:** Stimuleer de ouder om goed naar het kind te luisteren en vragen te stellen die het gesprek verder helpen. Het doel is om elkaar te begrijpen en samen te reflecteren op geldkwesties.
- **Reflecteren na elke kaart:** Adviseer de ouders om na elke type kaart samen te reflecteren. Dit kan door bijvoorbeeld de vraag te stellen: "Wat hebben we geleerd over hoe we over geld denken?" Deze reflectie helpt om bewustzijn te creëren en het gesprek te verdiepen.
- **Geduldig blijven:** Moedig ouders aan om geduldig te zijn en het gesprek op het niveau van hun kind te houden, zodat het voor hen begrijpelijk blijft.

Stap 6 Nabespreking

Na het spelen van het Geldpraat-spel is het belangrijk om een nabespreking te houden. Dit geeft ouders de gelegenheid om te reflecteren op wat ze hebben geleerd. Bespreek samen welke onderwerpen het nuttigst waren, wat ze hebben geleerd en hoe ze dit in hun dagelijks leven kunnen toepassen. Vraag ouders om na te denken over hoe ze deze gesprekken thuis kunnen voortzetten om de financiële vaardigheden van hun kinderen verder te versterken.

Categorie 1: In gesprek – Hoe denk je over geld?

- Knip de kaarten uit.
- Geef de kaarten met spaarpot aan het kind.
- Geef de kaarten met biljetten aan de volwassene.
- Bespreek steeds het kaartje met hetzelfde nummer.

Kinderen

- 1** Wie vraag jij hulp of advies over geld?
Bespreek alle antwoorden die voor jou gelden

- Mijn vrienden
- Social media
- Internet (websites)
- Mijn ouders
- Mijn broers, zussen, neven, nichten
- School
- Anders

Volwassenen

- 1** Wie vraag jij hulp of advies over geld?
Bespreek alle antwoorden die voor jou gelden

- Mijn vrienden
- Social media
- Internet (websites)
- Mijn ouders
- Mijn broers, zussen, neven, nichten
- Professioneel advies
- Anders

Kinderen

- 2** Wat is het belangrijkste dat jij over geld hebt geleerd?

- Vertel wat het belangrijkste is dat jij over geld hebt geleerd.
- Vertel ook hoe en van wie je dat hebt geleerd.

Volwassenen

- 2** Wat is het belangrijkste dat jij over geld hebt geleerd?

- Vertel wat het belangrijkste is dat jij over geld hebt geleerd.
- Vertel ook hoe en van wie je dat hebt geleerd.

Kinderen

- 3** Wat vind jij het belangrijkste bij geld?
Waarom vind je dat belangrijk?

- Geld sparen voor mezelf
- Nieuwe spullen kopen
- Geld delen met anderen
- Werken voor geld
- Snel geld verdienen
- Iets anders...

Volwassenen

- 3** Wat vind jij het belangrijkste bij geld?
Waarom vind je dat belangrijk?

- Geld sparen voor mezelf
- Geld sparen voor anderen
- Nieuwe spullen kopen
- Geld delen met anderen
- Werken voor geld
- Snel geld verdienen
- Voor mijn gezin zorgen
- Iets anders...

4 Wat wil jij graag leren over geld?

Denk bijvoorbeeld aan:

- Geld sparen voor mezelf
- Nieuwe spullen kopen
- Geld delen met anderen
- Werken voor geld
- Snel geld verdienen
- Iets anders...

4 Wat wil jij graag leren over geld?

Denk bijvoorbeeld aan:

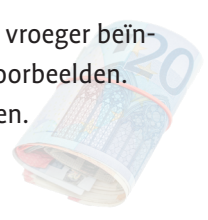
- Geld sparen voor mezelf
- Geld sparen voor anderen
- Nieuwe spullen kopen
- Geld delen met anderen
- Werken voor geld
- Snel geld verdienen
- Voor mijn gezin zorgen
- Iets anders...

5 Wat heb je geleerd van jouw familie over geld? Denk aan hoe jouw ouders, grootouders, broers of zussen omgaan met geld. Hebben ze je geholpen?

- Vertel wat je hebt geleerd van jouw familie over geld. Geef voorbeelden.

5 Wat heb je geleerd van jouw familie over geld? Denk aan hoe jouw ouders, grootouders, broers of zussen omgaan met geld. Hebben ze je geholpen?

- Vertel hoe jouw ouders jou vroeger beïnvloedden over geld. Geef voorbeelden.
- Vertel wat jij je kind wil leren.

6 Hoe dacht je over geld toen je jong was?

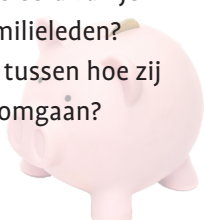
- Wat is jouw eerste herinnering over geld? Vertel erover.

6 Hoe dacht je over geld toen je jong was?

- Welke rol speelde geld in jouw jeugd?
- Wat heb je zelf geleerd over geld?

7 Speelt jouw cultuur een rol bij geld? Welke tradities of ideeën over geld komen uit je cultuur?

- Heb jij dingen over geld geleerd van je grootouders of andere familieleden?
- Welke verschillen merk je tussen hoe zij en jouw ouders met geld omgaan?

7 Speelt jouw cultuur een rol bij geld? Welke tradities of ideeën over geld komen uit je cultuur?

- Hoe heeft jouw cultuur of opvoeding invloed gehad op hoe je nu je kind leert omgaan met geld?
- Zie je dat je kind hier anders over denkt?

8 Hoe ga je om met sociale druk om spullen te kopen? Denk aan kleding, elektronica of dure merken.

- Koop je wel eens iets omdat anderen het hebben?
- Wat zeggen klasgenoten over geld en over spullen kopen?
- Wat zie je online of op sociale media over geld of spullen kopen?

8 Hoe ga je om met sociale druk om spullen te kopen? Denk aan kleding, elektronica of dure merken.

- Koop je wel eens iets omdat anderen het hebben?
- Welke invloed hebben jullie vrienden en omgeving op geld?

9 Wat vind jij: moet je zuinig zijn op geld? Of moet je geld zo veel mogelijk uitgeven?

- Ben je zelf zuinig? Of geef je al je geld uit?
- Waarom?

9 Wat vind jij: moet je zuinig zijn op geld? Of moet je geld zo veel mogelijk uitgeven?

- Ben je zelf zuinig? Of geef je al je geld uit?
- Waarom?
- Vertel wat jij belangrijk vindt bij geld.

10 Wat vind jij: Kleding en schoenen moeten van een duur merk zijn.

- Heb of wil je zelf merk-kleding of schoenen?
- Waarom?

10 Wat vind jij: Kleding en schoenen moeten van een duur merk zijn.

- Heb of wil je zelf merk-kleding of schoenen?
- Koop je merk-kleding of schoenen voor je kinderen?
- Waarom?

11 Waar spaar jij op dit moment voor?

- Waarom spaar je daarvoor?
- Wanneer heb je genoeg gespaard?

11 Waar spaar jij op dit moment voor?

- Waarom spaar je daarvoor?
- Wanneer heb je genoeg gespaard?

1 2 Wat betekent 'rijk zijn' voor jou?
Wanneer ben je rijk?

- Gaat 'rijk zijn' alleen over geld?
- Wie is voor jou een rijk persoon?

1 2 Wat vind jij: moet je zuinig zijn op geld?
Of moet je geld zo veel mogelijk uitgeven?

- Ben je zelf zuinig? Of geef je al je geld uit?
- Waarom?
- Vertel wat jij belangrijk vindt bij geld.

1 3 Heb je wel eens stress door geld?

- Geef voorbeelden

1 3 Heb je wel eens stress door geld?

- Geef voorbeelden

Categorie 2: Welk advies geef je?

Instructie:

- Lees samen de verhalen.
- De verhalen gaan over kinderen en hun ouders. Ze hebben een probleem of vraag over geld.
- Geef samen een advies.

- 1 David is 13 jaar.** Zijn telefoon is oud. De telefoon is langzaam. De batterij gaat snel leeg. David wil een nieuwe telefoon. De telefoon kost €600, zonder abonnement. Zijn moeder vindt deze telefoon te duur. Ze wil de telefoon niet betalen.

Welk advies geef je David en zijn moeder?

- 2 Zara is 11 jaar.** Ze krijgt elke week €5 zakgeld van haar ouders. Ze moet €2 van het zakgeld sparen. Ze mag €3 gebruiken om iets te kopen. Soms lukt dat, maar niet altijd. Dan wil ze een week niet sparen.

Wat vind jij? Is het belangrijk dat Zara verplicht spaart met zakgeld?

- 3 Ilyas is 14 jaar.** Hij wil graag zelf geld verdienen. Zijn vader vindt dat een goed idee. Vader zoekt werk voor Ilyas. Zijn vader denkt aan krantenbezorger, afwasser in een restaurant of werken in een supermarkt. Ilyas wil dat werk niet doen. Het is hard werken en hij vindt het salaris laag. Ilyas wil sneller geld verdienen, bijvoorbeeld met crypto of dropshipping.

Welk advies geef je Ilyas en zijn vader?

- 4 Leyla is 12 jaar.** Al haar vriendinnen hebben schoenen van een duur merk. Zij wil deze schoenen ook. Maar de schoenen zijn erg duur. Haar ouders willen de helft betalen. Leyla moet de andere helft zelf betalen. Ze vindt dit niet eerlijk, omdat haar vriendinnen alles van hun ouders krijgen.

Wat vind jij? Moeten de ouders de schoenen betalen?

Categorie 3: Geld-challenges!

Challenge 1: *Bedenk samen een financieel doel voor jullie gezin.*

Bijvoorbeeld: samen een dagje uit of iets kopen voor het gezin.
Vertel elkaar wat jullie belangrijk vinden.
Zorg dat iedereen zijn ideeën deelt en dat jullie samen een besluit nemen.

Maak samen een plan:

- Hoeveel gaan jullie sparen? (bijvoorbeeld €50).
- Wanneer wil je dat bedrag hebben?
- Hoeveel moeten jullie per week sparen?
- Bespreek wat je zou moeten doen om deze uitdaging succesvol af te ronden.

Reflecteer wekelijks samen:

- Hoeveel geld hebben we gespaard?
- Is het moeilijk of makkelijk om te sparen?
- Gaat het snel of langzaam?
- Moet je iets veranderen?

Challenge 2: *Stel je voor: Je krijgt samen €200 om uit te geven.*

Waar wil je dat nu aan uitgeven? Bedenk samen een plan. Zoek op hoeveel alles kost.

Denk aan:

- Leuke dingen (bijvoorbeeld bioscoop, restaurant, etc.)
- Sparen
- Goed doel (geef bijvoorbeeld een klein bedrag aan een goed doel)
- Overige persoonlijke behoeften, bijvoorbeeld de kapper, kleding etc.
- Let op: dingen die moeten (boodschappen, telefoon, vaste lasten) hoef je nu **niet** mee te nemen.

Bespreek samen:

- Wat zou je het belangrijkste vinden om geld aan uit te geven?
- Hoeveel zou je sparen, en waarom?
- Wat zou je doen met het overgebleven geld?

Reflecteer samen:

- Wat vond je van deze opdracht?
- Was het moeilijk om keuzes te maken?
- Wat heb je geleerd?

Challenge 3: *Jullie willen samen een dagje weg.*

Maak samen een plan!

- Wat gaan jullie doen?
- Hoeveel geld wil je maximaal betalen?

Maak een overzicht van de kosten. Denk bijvoorbeeld aan de volgende zaken:

- Heb je een toegangskaartje nodig?
- Moet je eten en drinken kopen?
- Moet je betalen voor auto, bus of trein?
- Moet je geld sparen voor het uitje?

Challenge 4: *Bedenk samen wat jullie volgende week allemaal gaan eten.*

Maak samen een plan voor de boodschappen. Hoeveel kosten de boodschappen? Het mag om alle boodschappen gaan, maar ook alleen het ontbijt of het avondeten. Kies samen waar je een plan voor maakt.

Schrijf op:

- Maak een lijst met gerechten die je maakt.
- Welke boodschappen heb je nodig?
- Hoeveel geld wil je maximaal betalen?
- Zoek op (online of in een folder) wat het kost in verschillende supermarkten.

Doe samen de boodschappen. Kun je alles kopen met het budget?

